

Fremtidsperspektiver for det israelske samfund

Af Fania Oz-Salzberger

Oversat af Jens Ellekær.

Kilde: Aus Politik und Zeitgeschichte, 17, 2008, Bundeszentrale für politische Bildung.

Aus Politik und Zeitgeschichte udgives af den tyske Forbundscentral for politisk dannelse (*Bundeszentrale für politische Bildung*) som et tillæg til ugeavisen *Das Parlament*. Med forbundscentralen egne ord har udgivelsen til formål at "offentliggøre videnskabeligt baserede, alment forståelige bidrag til samtidshistoriske og socialvidenskabelige temaer såvel som til aktuelle politiske spørgsmål. Tillægget er et forum til diskussion, en indføring i komplekse vidensområder og tilbyder en afbalanceret blanding af grundlæggende og aktuelle analyser."

Fania Oz-Salzberger, DPhil (Oxon.), født 1960; professor, Leon Liberman Chair in Modern Israel Studies, Monash University, Melbourne/Australien; Senior Lecturer, Faculty of Law and School of History, University of Haifa, Mount Carmel, Haifa 31905/Israel.

Oversættelse fra engelsk: Doris Tempfer-Naar, Wien/Østrig.

Denne artikel er en del af et løbende forskningsprojekt, som bliver støttet af German-Israeli Foundation for Scientific Research (GIF).

Indledning

Forudsigelser er et risikabelt foretagende, og så meget desto mere, hvis det drejer sig om Israel. Ifølge jødisk tradition har profetier siden temp-

lets ødelæggelse været forbeholdt narre.¹ I nyere tids forståelse henføres fremtidsbeskrivelse til enten fantasiens eller fiktionens rige, eller den står for en gren af socialvidenskaberne. Jeg tilhører ingen af de to retninger. Derfor er den følgende udflugt ind i fremtiden, eller rettere fremtider, for det israelske samfund strengt taget et forsøg på at kommentere nutiden.

Israel har mange fremtider; hvilke der vil tage form afhænger af globale, regionale og lokale udviklinger, hvoraf nogle til dels er forudsigelige, og andre er uforudsigelige. I en vis grad afhænger Israels fremtid naturligvis af israelerne, selvom det er umuligt at fastsætte størrelsen af denne grad. Alligevel er israelernes ansvar for deres fælles fremtid et mere fascinerende tema end eksempelvis svenskernes tilsvarende ansvar. På grund af landets følsomme, komplicerede og særegne globale, regionale og lokale situation kan statsborgernes rolle som individer eller kollektiv være af afgørende betydning i Israel.

Det er vanskeligt at forestille sig, at en svensk borger på afgørende vis kan forandre sit lands fremtid, hvis han begår et politisk mord. I september 2003 blev den svenske udenrigsminister Anna Lindh dræbt ved et knivoverfald. Det var en forfærdelig forbrydelse og en menneskelig tragedie, som vakte offentlig harme, men man kan næppe hævde, at dette mord ændrede forløbet af den svenske, skandinaviske eller europæiske historie.

I Israels tilfælde er dette helt anderledes. I november 1995 skød en jurastudent ved navn Yigal Amir, en praktiserende jøde og stærkt idealistisk nationalist, premierminister Yitzhak Rabin tre gange i ryggen. Amir ændrede grundlæggende Israels historie grundlæggende og på alle niveauer: globalt, regionalt og lokalt. Med sin handling satte han en stopper for Rabins bestræbelser på at få en fredsaftale med palæstenserne på plads og dermed for at skrive israelsk historie. Såvel Rabin som Amir gjorde – på forskellig vis – alt, hvad der var dem muligt, for som individer at være med til at fastlægge deres lands historie, og betydningen af deres handling ligger i, at den fik en umiddelbar indflydelse på Israels følsomme, fuldstændigt åbne og på dramatisk vis situationsafhængige forhold.

¹ Se Babylonske Talmud, Traktat Baba Bathra, s. 12b.

Mine scenarier for Israels fremtid må nødvendigvis udelukke sådanne eksempler på individuel menneskelig intervention i begivenhedsforløbet. På grundlag af den store trend, som man kan læse ud af dette uventede tilfælde, er det imidlertid muligt at fremsætte udsagn om fremtiden. Den fredsproces, som Rabin helligede sig, Oslo-processen, er frem til i dag blevet fast forankret i den israelske offentlighed. Amirs beslutsomhed om at standse dette initiativ kom fra hans højreradikale, religiøse overbevisninger, og hans handling skal derfor først og fremmest ses i en politisk og kulturel sammenhæng. Vi kan ganske vist ikke tolke uventede enkelthandlinger som helheder, men derimod skitsere de tendenser, hvorfra de udspringer.

I dag er Israel et 60-årigt suverænt og liberalt demokrati, i sin egen definition en jødisk og demokratisk stat. Denne stat er baseret på international konsensus, ratificeret gennem en FN-beslutning fra 1947, selvom dens territorium siden sejren over det arabiske angreb i 1948 er større, end det var besluttet af FN. Staten anerkendes af det store flertal af medlemmer af det internationale samfund, den vedligeholder strategiske partnerskaber med vigtige verdensmagter, herunder især med USA og Tyskland, og er gennem formelle handels- og samarbejdsaftaler forbundet med betydende internationale kræfter, i særdeleshed med USA og EU.² Israel må bære byrden af en 41 år lang besættelse af to områder med en tæt palæstinensisk befolkning, i hvilke der imod det internationale samfunds og endog imod mange israeleres vilje er blevet opført jødiske bosættelser. Okkupationen lader sig ikke let ophæve, hvis man skal inkorporere det palæstinensiske krav på hele landet ("tilbagevendelsesretten") og det tilsvarende krav fra det jødiske nationale højre og Jerusalems komplekse status.

Fremtidsperspektiverne for staten Israel svinger mellem ønsketænkning og et mareidts-scenarier. Set ud fra en strategisk synsvinkel er en hel skala af udviklinger mulig: Fra en vellykket afslutning på de israelsk-palæstinen-

siske fredsforhandlinger, der vil muliggøre velstand og en demokratisk udvikling i hele regionen, til et atomart angreb fra Iran eller en anden muslimsk instans, stat eller organisation, som vil medføre Israels delvise eller totale ødelæggelse. I gråzonen derimellem taler scenarierne om, at der mange år fremover vil bestå en permanent krigstilstand eller stadig forekomme periodiske udbrud af vold mellem israelere og arabere.

Set ud fra det religiøse standpunkt, (som for mange er vigtigt), kunne Israel blive et stærkt "lys for nationerne" i jødisk betydning, et gennem jihad genvundet land for muslimerne eller skueplads for Armageddon i kristent syn. Mens moderate religiøse kræfter i vor generation sætter sig ind for mere beskedne fremtidsmål, som i højere grad er i overensstemmelse med menneskene, bør det ikke glemmes, at de store eskatologiske perspektiver for to af de tre store mono-teistiske religioner – muslimernes og de kristnes – radikalt og endegyldigt i højeste grad er ufornelige.

Lad os vende os mod de mulige fremtider for det israelske samfund. Det drejer sig ikke om at anlægge strategiske antagelser eller at fremvise en messiansk vej, men om at påvise de mest markante retninger blandt israelerne og at overveje, hvorhen disse trends kunne føre.

Nationalisering

Vort første scenarier kan kaldes "nationalisering af det israelske samfund". Det går ud fra den mulighed, at Israels religiøse højre dominerer eller fortrænger andre sociale og kulturelle grupper og virkeliggør sin drøm om et større Israel og måske også den dermed forbundne drøm om et religiøst på Toraen baseret jødisk Israel.³

En række yderligere resultatløse forsøg på at fremme den israelsk-palæstinensiske fredsproces, ledsaget af blodige terrorangreb på civile israelske mål og eskalerende militære gengældelsesslag fra de israelske sikkerhedsstyrker, vil uundgåeligt få til følge, at vælgerne vil gå mod

2 En oversigt over Israels internationale aftaler og medlemsskaber fås hos det israelske udenrigsministerium: www.mfa.gov.il/MFA/foreign%20relations/bilateral%20relations (3.4. 2008).

Se tillige Efraim Karsh: *The First Hundred Years*, bd. 4: *Israel in the International Arena*, London 2004.

3 Om den israelske nationale og religiøse højrefløj se Ehud Sprinzak: *The Ascendance of Israel's Radical Right*, Oxford 1991; og Idith Zertal & Akiva Eldar: *The Lords of the Land: The War for Israel's Settlements in the Occupied Territories*, 1967 - 2007, New York 2007.

partier til højre for midten. Intet parti, som har en evakuering af de jødiske bosættelser på Vestbredden eller et territorielt kompromis med palæstinenserne på sit program, vil kunne opnå tilstrækkelig mange stemmer til at lede en koalitionsregering. Arbejderpartiet vil blive splittet, og dets medlemmer fordele sig på den militaristiske højrefløj og på borgerretspartierne til venstre for midten og danne en opposition af stadig mere marginal betydning.

Grundlaget for dette scenario udgøres på det demografiske plan af den hurtige, naturlige befolkningstilvækst i det religiøse højre såvel inden for Israels internationalt anerkendte grænser som i bosættelserne på Vestbredden. Denne vælgergruppe, som i løbet af et til to årtier vil udgøre tyve til tredive procent af de valgberettigede, vil blive yderligere forstærket af ligsindede medlemmer fra to andre grupper: de ultraortodokse jøder og det nationalistisk orienterede flertal af indvandrere fra den tidligere Sovjetunion og deres efterkommere. Endelig vil tusinder andre israelere, som er trætte af årelange terrorangreb og ikke længere tror på den efter alt at dømme forgæves fredsretorik, rykke fra den politiske midte mod højre og slutte sig til en militaristisk verdensanskuelse. Den højreorienterede flertalsregering vil allerførst gennemføre en reform af regeringssystemet. Dens første og højest prioriterede mål er, således som det allerede ser ud i dag, Højesteret. Et parlamentarisk flertal vil fastlægge en omfattende reform af den juridiske magt, der skal munde ud i dannelsen af en ny forfatningsdomstol, hvis dommere udpeges af en politisk valgt forsamling efter flertalsprincippet. Det vil betyde afslutningen på magtdelingsprincippet, som Israels retsstatslighed fra begyndelsen har hvilet på. Domstolene vil opgive deres borgerrettighedsindstilling og deres bestræbelser på at opfylde princippet om lighed for alle statsborgere og tage afstand fra deres traditionelt liberale holdning over for mindretallets rettigheder, hvortil også araberne hører, og over for emner som alternative familier og homoseksuelles rettigheder.

Hvis de ortodokse repræsenteres stærkt i denne koalition, vil der sandsynligvis blive taget skridt i retning mod en forfatning, som baserer sig på Toraen, og et halachisk retsprincip (Halacha er det generelle begreb for den ortodokse jødiske

lovgivning). En religiøs kodeks vil erstatte den nuværende proces med at skrive en forfatning for Israel. Personlige borgerrettigheder som de, der er knyttet til ægteskab og skilsmisse, børneopdragelse og alternative familieformer, og som i dagens Israel har nået et meget progressivt, liberalt niveau, vil blive ændret i overensstemmelse med den halachiske lovgivning. Forretninger, restauranter og underholdningsvirksomheder vil følge de offentlige transportmidler og indstille deres virksomhed på sabbatten og på jødiske helligdage. Beklædningsforskrifter, især for kvinder, vil få indflydelse på det offentlige liv, på medierne og muligvis også på privatsfæren. Det er vanskeligt at forudsige, hvor langt en sådan lovgivning vil gå, men den vil føre Israel væk fra det liberale demokratis vej og mod et teokrati; sandsynligvis ikke med voldelige magtmidler, som det praktiseres i islamiske teokratier, men ved hjælp af en lovgivning, som i tiltagende grad vil presse den sekulære og liberale del af samfundet ud i periferien.

Dette højre religiøse Israel bærer et beredskab i sig til gennem anneksion at indlemme Vestbredden, det bibelske Israels kerneland, i den suveræne stat Israel. Bosættere vil i dette scenario se deres drøm om at være ryggraden i en stor jødisk tilbagevenden til israeliternes fædreland virkeliggjort. Hvordan vil dette kunne lade sig gøre med de to til tre millioner palæstinensere og en næsten verdensomspændende modstand mod et sådant ensidigt skridt?

Når det drejer sig om dette spørgsmål, kan mit scenario kun støtte sig på erklærede visioner fra nogle af de ledende politikere på det aktuelle israelske højre. Den voldelige option forudser tvangsforflytning af ti- eller hundredetusinder af palæstinensere fra Vestbredden eller endog fra hele Israel. Det kan ske gennem åbne krigshandlinger eller gennem lavintensive militæroperationer. Et alternativ kunne være, at palæstinenserne i de annekterede territorier vil få lov til at blive boende, samtidig med at de vil blive forment borgerlige rettigheder. Den mest moderate option, som allerede er blevet diskuteret i politiske kredse, forudser palæstinensiske enklaver med begrænset selvforvaltning og kulturel autonomi, omgivet af jødisk land, som vil være en formel del af staten Israel.

Dette scenario vil ledsages af en emotionel bølge af messiansk entusiasme fra den nationalistiske jødiske menighed og finde genklang hos dens tilhængere. Zionismen vil blive reduceret til en enkelt betydning: en magtorienteret, militaristisk territorialisme, som vil basere sig på ældgamle symboler og moderne, religiøs fundamentalisme. Den moderate zionistiske overbevisning hos Israels fremtrædende grundlæggere, som har formået til et territorielt kompromis og en ærefuld fred med de arabiske naboer, vil blive tilsidesat.

De samfundsmæssige følger af en sådan proces vil blive dramatiske. Mere end halvdelen af Israelerne vil, ifølge aktuelle vurderinger, blive fremmede i eget land. Det liberale, åbne, hovedsageligt sekulære centrum og centrum-venstre vil reduceres demografisk og politisk. Ikke kun størstedelen af den akademiske, videnskabelige, teknologiske og professionelle elite, ikke kun efterkommerne af den gamle arbejderzionisme, men også mange middelklasse-israelere har følelsen af at have mistet deres land. For dem betyder stamfædrenes land Israel meget mindre end det moderne, liberale demokrati, som Israel var. Talrige israelere vil af økonomiske eller moralske grunde føle sig tvunget til at udvandre. Alene dette udgør en tragisk situation i den jødiske historie og en brist i det zionistiske ideal, som ikke finder forståelse hos tilhængerne af den israelske nationalisme. Andre beslutter sig til at trække sig tilbage fra det offentlige liv. Udtrykt med ordene fra en aktuel diskurs i Israel betyder det, at landet Israel – bibelsk, messiansk, atavistisk – har besejret staten Israel – moderne, liberal, globalt orienteret. Eller som mange siger det: Jerusalem har slået Tel Aviv.

Økonomien udgør et problem i dette scenario. Det moderne og moderate Israel har ledt den israelske økonomi ind på en global succesfuld kurs, især takket være en innovativ *high-tech*-industri. Paradoksalt er det i dagens Israel de moderate liberale, hvis skattebetaling finansierer deres messianske og fundamentalistiske brødre. Hvis og når det nationalistiske scenario bliver til virkelighed, vil de udenlandske investeringer forsvinde, og de mest talentfulde af de økonomiske *global players* vil gå fallit. Nogen vil skulle betale for nationalisternes militaristiske og politiske krafthandlinger for et ”Storisrael”, men

Tel Aviv og dens socioøkonomiske strukturer vil hverken være i stand eller have viljen til det.

Et andet problem i forbindelse hermed vil opstå på grund af en global sammenhæng. Vil det internationale samfund tillade, at Israels højreflertal uden modstand kan annektere områder henholdsvis tvangsforflytte palæstinensere. Svaret er med stor sandsynlighed nej, og drømmen om ”Storisrael” vil støde på modstand udefra, hvis den ikke allerede er blevet dæmpet af det politiske system selv. Men vi kan forestille os en verden, hvori spændingerne mellem islam og Vesten vil tage yderligere til; eller en verden, som atter vil styre mod en koldkrigssituation mellem Rusland og USA; eller en urovækkende udbredelse af en ny form for kristen fundamentalisme i såvel Europa som USA, måske som et vulgært svar en styrkelse af islam i de vestlige samfund.⁴

I hver af disse tre situationer vil en dygtig israelsk ledelse med messianske drømme og realpolitisk indsigt kunne udnytte øjeblikkets mulighed, udnytte en global konfliktsituation og sikre sig støtte fra andre fundamentalister i en kristen-jødisk alliance til befrielse af det Hellige Land. Dette scenario er apokalyptisk, men hvis den rigtige udløsende situation og en gunstig international konstellation falder sammen, vil Apokalypsen i realiteten kunne indtræde.

Afslutningen på den jødiske stat

Det andet scenario indebærer Israels ophør som jødisk stat. Jeg henviser ikke til Israels ødelæggelse på grund af en ydre kraft, eksempelvis et iransk bombeangreb eller et ekstremt velkoncentreret overraskelsesangreb af de forenede stridskræfter fra flere arabiske (og ikke-arabiske, muslimske) stater. Sådanne muligheder er tænkelige, men mine overvejelser over alternative fremtidsudsigter henviser hovedsageligt til beslutninger, gøren og laden i selve det israelske samfund.

Også her kan demografien vise sig at blive en afgørende faktor. I stedet for en hurtigt voksende

4 Om forbindelsen mellem den kristne zionisme og den israelske religiøse højrefløj se Zev Chafets: *A Match Made in Heaven*, New York 2007; og Victoria Clark: *Allies for Armageddon: The Rise of Christian Zionism*, New Haven 2007.

vælgerbefolkning blandt det nationale højre og de ortodokse jøder kan palæstinenserne stigende befolkningstal blive den afgørende faktor. Allerede nu udviser Vestbredden og Gazastriben en befolkningsfordeling, som hører til blandt de yngste i verden.⁵ Det er en årsag til, at de nuværende palæstinensiske ledere, uden tvivl Hamas', men sandsynligvis også Fatahs, ikke har nogen hast med at opnå en aftale med Israel: Fremtiden, mener de, tilhører dem. De nøgne tal taler herfor: omkring seks millioner israelske jøder, noget over en million israelske arabere, anslået fire millioner palæstinensere i henhold til de seneste skøn for Gaza (som i øjeblikket er "afkoblet" fra Israel, men ikke udgør en selvstændig politisk enhed) og Vestbredden.⁶ Hvis der ikke opnås et territorielt kompromis efterfulgt af oprettelsen af et suverænt Palæstina, som er adskilt fra Israel gennem internationalt anerkendte grænser, vil palæstinenserne inden for to generationer eller mindre sandsynligvis overgå jøderne talmæssigt i området mellem Middelhavet og Jordan. Det behøver ikke at betyde den jødiske stats undergang, med mindre Israel står fast på Vestbredden. Fællesnævneren for de moderate kræfter i Israel, som indtager en forsonlig holdning, ligger i nødvendigheden af at forlade de besatte områder, med eller uden en forhandlingsløsning.

Hermed ligger vort andet scenario fast: Der vil ikke opnås en aftale; palæstinenserne vil basere sig på befolkningstallenes magt, og israelerne vil ikke magte at træffe en politisk beslutning. Hvis israelerne trods en stigende befolkningstilvækst i Israels nationalistisk-religiøse højre bliver palæstinenserne talmæssigt underlegne som følge af disses højere fødselsrate (hvilket vil udgøre en forhindring for en territorial adskillelse), vil Israel enten ikke længere være en demokratisk stat eller ikke længere være en jødisk stat.

I det første scenario har vi set et imaginært Israel, som vil fjerne sig fra demokratiet. I det andet vil israelerne enten gennem krig eller som følge af internationalt pres blive tvunget til at give

de palæstinensere, som lever på Vestbredden (og eventuelt også dem i Gaza-striben), borgerlige rettigheder. Det ny, arabiske flertal vil, også selvom det optræder demokratisk eksemplarisk, ændre Israels forfatningsstruktur og – ganske vist ikke fysisk, men dog legalt – udslette den jødiske stat. Selv navnet Israel vil sandsynligvis blive fravalgt.

Følgerne af en sådan samfundstransformation vil være dybtgående. For nogle jøder og mange arabere vil det være opfyldelsen af en drøm – "étstatsløsningen", i hvilken to nationer lever sammen i en neutral stat. For det overvejende flertal af israelske jøder, inklusive størstedelen af det sekulære liberale venstre, ville en sådan udvikling indebære en historisk katastrofe. Trods skarpe debatindlæg fra den ekstreme venstrefløj går mit scenario ud fra – hvad mange europæere ikke er klar over –, at så godt som alle israelske jøder er zionister. I den her anvendte betydning er zionisme den grundlæggende overbevisning, at Israel er og skal være jødernes stat. Det politiske centrum og centrum-venstre ynder at tildele Israels demokratiske forfatning en tilsvarende stor betydning. De holder af at fremhæve ligheden mellem alle israelere som mennesker og som statsborgere i den jødiske stat. Men de fleste ville ikke kunne forestille sig at leve i en demokratisk stat, som ikke længere er jødisk eller ikke længere er Israel.

Selv hvis det palæstinensiske flertal i den mest moderate version af dette scenario muliggør en blød overgang til et tostatsdemokrati, og selvom de borgerlige friheder forbliver uantastet, vil jøderne se dette som en ødelæggelse i bibelsk omfang, der kan sammenlignes med det gamle Israels historiske undergang. I mit scenario vil de fleste jøder forlade landet og leve som minoritet i mere gæstfri lande. Endelig ville den hellige stilhed være rykket ind i Mellemøsten. Graffiti'en "Jøderne ud af Palæstina", som man ofte ser i Europa, vil være blevet til virkelighed. Gode liberale mennesker – atter i Europa – vil bebrejde jøderne for ikke at have været indstillet på at indordne sig i et lykkeligt, politisk fællesskab med deres palæstinensiske brødre. Det internationale samfund, led og ked af det hele, ville ånde lettet op.⁷ Og måske alligevel ikke.

5 For et demografisk overblik se *The Economist Pocket World in Figures* 2008.

6 Se note 5; se tillige *CIA World Factbook*, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>; senest opdateret 06.03. 2008.

7 Om "étstatsløsning" se Tony Judt: *The Alternative*, i: *New*

Dette scenario vil kunne udvikle sig i forskellige retninger. Hver enkelt af disse ville være en prøvesten på en særdeles kontroversiel hypotese: Skyldes islams vrede mod Vesten først og fremmest jødernes tilstedeværelse i det Hellige Land? Hvis det er tilfældet, vil den jødiske stats forsvinden bringe denne krig mellem civilisationerne til afslutning? Men hvis konflikten fortsætter, såvel mellem landende i Mellemøsten indbyrdes som også mellem muslimer og Vesten, ville det vise sig, at der under sløret af den israelsk-palæstinensiske konflikt hele tiden har eksisteret andre fronter.

En anden og mere afgørende test, frygter jeg, vil dreje sig om jødernes status i diasporaen. Er et stærkt Israel grundlaget for jødernes sikkerhed i verden? Dette spørgsmål diskuteres hedt, også i selve Israel. Man er nødt til at formulere det endnu skarpere: Vil antisemitismen i en verden uden Israel ligne antisemitismen i dag? Vil den tage af, eller vil den tværtimod blive stadig stærkere og i stigende omfang forblive ustraffet? Og værre endnu: Hvis jøderne skulle blive tvunget til at forlade Israel, uanset hvilken grund, vil der så være et land, som tager imod dem? Et af de stærkeste zionistiske argumenter lyder, at de ikke kan tage andre steder hen. Det var fra begyndelsen den jødiske stats *raison d'être*.

To stater

Det tredje scenario viser os et jødisk og demokratisk Israel ved siden af et suverænt og demokratisk Palæstina som del af et stabilt og for det meste fredeligt, måske endog i stigende grad demokratisk Mellemøsten.⁸

I løbet af de kommende år vil enkeltpersoner gribe fat i historiens forløb, men ikke i den ødelæggende betydning af attentater og selvmordsanslag. I stedet vil Israels ledende politikere og det overvejende moderate palæstinensiske establishment fortsat sidde i den seje og

fortvivlende vanskelige proces med at bringe en aftale i stand, der baserer sig på principper, som næsten alle er indforstået med. De vil trække en grænse; tæt ved den internationalt anerkendte Grønne Linie, med talrige tilpasninger og med hensyntagen til, at de store jødiske og palæstinensiske byområder ligger inden for de respektive landegrænser. Det omstridte territorium vil blive delt, til stor forbitrelse for den israelske højrefløj og de palæstinensisk-nationalistiske ekstremister. Jerusalem vil blive delt eller benyttet kreativt i fællesskab. Palæstinenserne vil ikke afstå fra deres "tilbagevendelsesret", de vil respektere den som et symbolsk minde og rest fra forgangne katastrofer, men give afkald på dens gennemførelse. Nu og i fremtiden, historisk betragtet, ikke teologisk.

Når denne proces begynder at tage form, vil helvede bryde løs. Arabiske selvmordsattentatfolk og jødisk-nationalistiske voldsforbrydere vil gøre deres bedste for at ændre historiens gang, for at besvare ethvert tillidsskabende skridt med brutale blodsudgydelser og for at gentage den november 1995, hvor freden blev tilintetgjort. Men andre vil gribe ind med styrke og beslutsomhed og i samarbejde med fredstifterne. Globalt vil politikere og organisationer optræde med beslutsomhed. De vil ikke tvinge Israel eller palæstinenserne til at tage imod deres fremstrakte hånd, men vil tilbyde støtte og investeringer, fredstropper og grænsekontrolforanstaltninger på de tidspunkter, hvor der er behov for dem. Det vil blive af stor betydning, at de mest fremtrædende politikere – en kommende amerikansk præsident og måske også nogle af de nuværende europæiske politikere – vil udtrykke sig klart over for begge parter. De vil fortælle israelerne, at der ikke hersker tvivl om deres nationale eksistens, om deres overlevelse som stat, og de vil fortælle palæstinenserne, at de ikke står alene. Hvis man fjerner massens frygt, vil man træde op mod de få afskyelige forbrydelser.

Endnu vigtigere vil det være, at den offentlige mening globalt vil frembringe et klima, der fremmer denne proces. Især europæerne vil markere sig, ikke i form af sanktioner og boykot, men med tilbud om støtte. Eftersom det internationale samfund vil erkende ængstelserne og forhåbningerne i de israelske og palæstinensiske civilsamfund, vil det måske også finde sit kald

York Review of Books, 50 (2003) 16, og Yoel Esteron: *Who's in Favour of Annihilating Israel?*, i: *Haaretz* 28.11. 2003

8 Den eneste mellemøstlige statsmand, som repræsenterer et sådant optimistisk fremtidsperspektiv, er Israels præsident Shimon Peres. Se hans interview med Wikinews 09.01. 2008: http://en.wikinews.org/wiki/Shimon_Peris_discusses_the_future_of_Israel.

som civilsamfund. Dette særlige tilfælde af konfliktløsning vil blive en modenhedstest ikke kun for israelere og arabere.

Begge nationer vil i begyndelsen føle smerterne fra et fysisk indgreb. Økonomisk innovation vil spille en enorm rolle, og moderate arabiske regimer, især Jordan og Egypten, vil blive vigtige partnere. Israel vil ikke få lov til at kolonisere sin yngre bror økonomisk, men kløften vil i mange år kunne udgøre et virkeligt problem. Der vil komme spændinger. Irritation. Fjendskab. Racisme. Der vil komme tilbageskridt og forhindringer. De to suveræne stater vil ikke komme til at elske hinanden. Den arabiske minoritet i Israel og formentlig en jødisk minoritet, der bliver tilbage i Palæstina, vil komme til at se sig stillet over for særligt store vanskeligheder. Freds- og forsoningskomiteer mellem jøder og arabere vil næppe komme til at skyde op af jorden, for ingen af de to parter hælder åndeligt mod en sådan øvelse i kristelig tilgivelse. Men der vil blive fred og en omfattende, grundlæggende form for retfærdighed mellem israelere og palæstinensere.

Jeg nærer det håb at komme til at opleve, hvordan dette tredje scenario, denne konkrete, mulige fremtid, en dag vil blive virkelighed.